

Відгук
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, професора **Комар Ольги Анатоліївни**
на дисертацію **Гордуз Наталії Олександрівни «Підготовка вчителів
початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів»**,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Завдання реформування й модернізації системи освіти, її адаптація до вимог сучасного розвитку цивілізації є спільним для Європейського освітнього простору, до якого в певній мірі відноситься й Україна. Світові освітні процеси впливають на розвиток національних освітніх систем, актуалізують формування нової генерації молоді, актуалізують здійснення психолого-педагогічних досліджень у сучасному навчально-виховному процесі, де вагоме місце посідає впровадження інноваційних технологій, та інтерактивних зокрема, у навчальний процес. Актуальність таких досліджень зумовлюється у потребі нових педагогічних кадрів, спроможних працювати в сучасних умовах розвитку України, що можуть створити у навчальному середовищі оптимальні умови формування особистості, здатної самостійно, активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до мінливих умов середовища тощо.

Дослідження Н. О. Гордуз відповідає наведеним критеріям, оскільки, з одної сторони, підготовка вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів є дійсно малодослідженою проблемою у вітчизняній педагогічній науці (саме у перепідготовці педагогічних кадрів), а з іншої, досліджені і наведені в дисертації форми і методи інтерактивного навчання молодших школярів повинні спонукати до інтенсифікації відповідних процесів у системі організації інтеракції в українському освітньому просторі. З огляду на наведені міркування тема дисертаційного дослідження є, безперечно, актуальною, відповідає запитам і потребам сучасної педагогічної науки і практики та суспільним вимогам. Водночас дисертаційне дослідження Н. О. Гордуз є вагомим внеском у розвиток вищої освіти та такого її напрямку як теорія і методика професійної освіти.

Доцільність вибору теми та її актуальність підтверджує й той факт, що дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України у межах тем: «Теоретико-методологічні і методичні засади освіти дорослих» РК № 0111U000415 (2011–2013 рр.) «Теорія і практика особистісного і

професійного розвитку дорослого населення» РК № 0114U003163 (2014–2016 рр.).

З урахуванням актуальності та доцільності теми дослідження не викликає заперечень логічно обґрунтований і дидактично грамотно сформульований науковий апарат дослідження.

Робота, запропонована Наталією Олександрівною, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, логічно пов'язаних між собою, висновків, додатків, списку використаних джерел (264 позиції). Структура повністю відповідає меті і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел педагогічного та методичного спрямувань з проблематики фахової підготовки вчителів початкової школи, зокрема до інтерактивного навчання молодших школярів.

Високий ступінь вірогідності і наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено також використанням відповідних наукових методів, котрі автор розділила на 3 групи: теоретичні, емпіричні та методи кількісної обробки даних.

Водночас, вважаю за доцільне у цьому ракурсі вказати на потужну емпіричну базу дослідження, адже дослідно-експериментальна робота здійснювалась на базі Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти, Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського, Комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти», Комунального вищого навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької області, Чернігівський інститут післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського. У дослідженні взяли участь 198 слухачів.

Слід як позитивну характеристику відзначити, що автор за темою дисертації має опубліковані наукові роботи впродовж 2011-2015 рр., що, як видається, свідчить про наукову зрілість як пошукувачки, так і її праць.

Дослідження Наталії Олександрівни, безперечно, має наукову новизну, яка полягає в тому, що *уперше* визначено педагогічні умови ефективності процесу підготовки вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів, а саме: створення можливостей для застосування професійного досвіду, переважання практико-орієнтованих інтерактивних форм повідомлення та опрацювання інформації, врахування професійного

досвіду слухачів курсів підвищення кваліфікації та обґрунтовано й експериментально доведено ефективність розробленої моделі; *уточнено* зміст понять «підготовка вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів» як складової освітнього процесу в інститутах післядипломної педагогічної освіти, яка має свої особливості та ставить за мету сформувати готовність слухачів до інтерактивного навчання учнів та «готовність учителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів» як особистісне утворення тощо.

Характерною рисою дисертаційного дослідження є його спрямованість на практичні аспекти, а саме вдосконалення форм, засобів, методів підготовки вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів.

Цілком вагомим є *практичне значення* отриманих результатів, яке полягає в розробленні та впровадженні у процес післядипломної педагогічної освіти методичних рекомендацій «Готовність учителя початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання: технологічний аспект» та програму педагогічного тренінгу «Інтерактивне навчання у початковій школі». Психодіагностичний та педагогічний інструментарій, апробований у дослідженні, може стати основою моніторингу успішного формування готовності вчителів до застосування інтерактивного навчання у роботі з молодшими школярами. Окремі положення, висвітлені у дисертації, можуть бути використані для розроблення навчально-методичних посібників, розробок із використання інтерактивного навчання у початковій школі та відповідної фахової підготовки вчителів тощо. Авторкою здійснено і апробацію результатів дослідження під час виступів на міжнародних, науково-практичних конференціях, теоретико-методичних семінарах та шляхом публікацій.

У змісті першого розділу «Інтерактивне навчання молодших школярів у професійній діяльності вчителя початкових класів» представлено аналіз сутності інтерактивного навчання, його потенційні можливості і форми здійснення, вплив інтерактивного навчання на успішність молодших школярів, особливості впровадження інтерактивних технологій у початковій школі.

У другому розділі «Готовність учителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів» з'ясовано основні проблеми професійної підготовки вчителів початкових класів, описано організацію, методику та результати емпіричного дослідження стану їхньої готовності до застосування інтерактивних методів навчання, здійснено аналіз її особливостей.

Охарактеризовано сутність *професійної підготовки вчителів початкових класів*, як системи, що складається із взаємозв'язаних компонентів: виховання загальної культури і світогляду, формування психологічної і практичної готовності до педагогічної діяльності, професійно-педагогічної спрямованості особистості вчителя, розвитку здатностей (професійна мобільність та гнучкість, критичне та професійне мислення, рефлексія) до застосування новітніх технологій та інтерактивного навчання зокрема.

У третьому розділі «Процес підготовки вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів у системі післядипломної педагогічної освіти» обґрунтовано сутність підготовки вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів в умовах післядипломної педагогічної освіти, яка здійснювалася на всіх підструктурних рівнях, охарактеризовано розроблену модель цієї підготовки, описано формувальний етап експерименту, здійснено підрахунки та аналіз отриманих результатів.

Найбільший інтерес в контексті здійснення психолого-педагогічних досліджень представляють, на нашу думку, такі аспекти роботи Н. О. Гордуз:

1. Дисертаційне дослідження правильно відструктуроване. Авторка спочатку визначає сутність інтерактивного навчання, згодом розробляє заходи для підготовки вчителів початкових класів (наводить методичне забезпечення їхньої професійної діяльності).

2. Грамотно розроблені методичні картки для засвоєння інтерактивних технологій вчителями (СС.118-133).

3. Ретельно розписано зміст формувального експерименту та наведено обчислення.

4. Вдало обрана і представлена географія наукового дослідження.

На позитивну оцінку заслуговують, на нашу думку, додатки до дисертаційної роботи, які конкретизують і вдало доповнюють її зміст.

У цілому, дисертація справляє враження цілісного, фундаментального теоретичного дослідження, в якому поставлена і розв'язана одна з актуальних проблем, яка пов'язана з підготовкою вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів. Вона є самостійним завершеним дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу суттєвого значення для підготовки вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів.

Водночас, на нашу думку, у роботі є певні висновки й твердження, що викликають сумніви й можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації.

Зокрема.

1. Хоча це не зазначено у темі дослідження, але розглядалось у змісті дисертації, то у науковій новизні варто би було вказати, що «...вперше визначено педагогічні умови ефективності процесу підготовки вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів у системі післядипломної освіти».
2. Предмет дослідження, на нашу думку, означено дещо некоректно, оскільки в темі зазначено «підготовка вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів», а не до впровадження інтерактивних технологій.
3. По всій роботі автор дуже сміливо вживає термінологію: інтерактивні технології, інтерактивні методи, інтерактивне навчання, ототожнюючи їх.
4. Недостатньо теоретично обґрунтованою в тексті є й модель, яку пропонує дисертантка на С. 106 дисертації. Разом з тим у самій моделі варто було б відобразити етапи роботи і взаємозв'язок між компонентами і проявами готовності вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів.
5. Текст дисертації і автореферату потребує редагування з метою виправлення граматичних, стилістичних і технічних огріхів.

Проте, висловлені зауваження не применшують загальну позитивну оцінку проведеного дослідження. Головні завдання, поставлені дисертанткою виконані. Основні положення роботи знайшли відображення у 18 наукових публікаціях автора, з яких 10 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, 2–у зарубіжному виданні, 5 – у збірниках матеріалів наукових конференцій, 1– методичні рекомендації.

Володіння методами наукового дослідження, здатність до ґрунтовного аналізу теорії і практики підготовки вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів, розробка та експериментальна перевірка педагогічних умов готовності майбутніх учителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів, характеризує Н. О. Гордуз як зрілого дослідника.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження на тему «Підготовка вчителів початкових класів до інтерактивного навчання молодших школярів» є завершеним

самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми у галузі професійної освіти і за актуальністю, змістом і обсягом, науковою новизною, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю, практичним значенням, оформленням та повнотою викладу відповідає вимогам МОН України та «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.13 р., що дає підстави для присудження Гордуз Наталії Олександрівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри фахових методик
та інноваційних технологій у початковій школі
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

О. А. Комар

Ректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
доктор педагогічних наук,
професор

О. І. Безлюдний

